

BIA-P. 2.3.1/2-17

คำของครู

(ชุดลอยปทุม อันต์ับ ๑๗)

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมัลย์	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง .
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่อู่เตร์จนาจาน ฯ
จะทุกข์ทนทงคณวัน	พิฆาตกนบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

ที่ระลึก ๕๐ ปี สวณโมกข์

คำของครุ

[ชุดตอปปทุม อันกัษ ๑๗]

คำบรรยายพิเศษของ

ท่านพุทธทาสภิกขุ

ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม ไชยา

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

ศรัทธาบริจาคน

ของผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑/๓,๘๐๐ เล่ม

ธันวาคม ๒๕๒๔

ปรีณญา จาก สอนไมเกศ

"ปรีณญา ตายก่อนตาย" ใญ่กรไต้รัย
เป็นอันหับ ภาวบสัน ภาวคักษา
เป็นโลกตตร ฆลตพัส หน่อโลก
นยุตเวียหนว่ย สันลือสา- วัฏฏ์น

ปรีณญา แสข สอวช จากสอนไมเกศ
คนเขาวา เยงโยก ใญ่เห็นนห
ใญ่เห็นดี ใญ่ตรงนห ใญ่ลัปรตน
รัมเดามา ภาวปัส ภาวหังเม็ล

ใญ่ แสขนห ใญ่ปรีณญา "ตายก่อนตาย"
คนทั้งนหลาย ใญ่ลือ ใญ่เรื่อ
เขาเอยภาอยู่ ใญ่ใญ่ลือ ใญ่ลือ ใญ่ลือ
เขาเอยภาอยู่ ใญ่ลือ ใญ่ลือ ใญ่ลือ ๑

น. สอนไมเกศ

เขา มีทั้ง หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำนวนวิภาษวิทยา เพื่อใช้
 รู้จักสิ่ง ทั้งปวง อย่าง ถูกต้อง ตามที่เป็นจริง เพื่อมีชีวิตรอยู่ดี
 อย่าง สดงาม สุข มีใจ มีทั้ง หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำนวนวิภาษวิทยา
 คือ ๑. เราทุกคนเป็นทาสของกโลก คนใดชั่วไม่พินิจ ไม่คำนึง
 เป็นก้น ๑๒ โดยมากในโลกนี้คือคนชั่ว ซึ่ง ทำผิด ขาด ขวามะ .
 เขามัวเมา ตีอก ฟอกตัว เราไม่ ได้ ก็ต้อง ไม่ เขา สามารถควบคุม
 ๓ หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ๑. เรา สัมผัส โลก แต่ในลักษณะนี้
จะไม่เป็นพิษ เป็นภัย แก่เราได้ โดยอาศัย ขวามะ นั่นเอง . ที่
 คนในโลก ทำได้เช่นนี้ โลกนี้ ก็เป็น โลกที่สงบงาม น่าอยู่ สด-
 สะ นี้อ เป็น โลกของ พระศรีอารยเมตไตรย ซึ่งมาทันทีทันที
 ๑. คน เพราะเป็นโลก ที่ ไม่มี เวร ไม่ ต้อย ขวามะ

ทางรอด ของ โลกนี้คือคนดี มีใจดี อยู่ดี
 คือ เดินไปตามทาง ขวามะ . การช้อยใจนี้ ทุกคน ได้เดินไปตาม
 ทาง ขวามะ ย่อมเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ และ สดงาม . ขอให้
 การจัดการพิมพ์หนังสือ ขวามะ นี้ แล้วยแพรวนี้ ลงสู่ใจ ประ-
 ใยชน เต็ม ทนความประ สดดี กับ แก่ผู้ ที่ต้อง ล้มไปแล้ว แล=
 ผู้ที่ยัง มีชีวิตอยู่ โดยทุกแห่งทุกมุมโลก . ข้าพเจ้า ขออุ-
 หมายทุก คนในนี้ ให้ ได้ เดิน ไป ดี .

พุทททท...

พิมพ์ที่...
 ๑ มกราคม ๒๕๒๕

การบรรยายพิเศษ

แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

ณ ลานหินโค้ง โมกขพลาราม ไซยา

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔, เวลา ๐๕.๐๐ น.

คำของครู

ท่านที่เป็นครูบาอาจารย์

และที่สนใจ ที่จะเป็นครูบาอาจารย์ ทั้งหลาย,

ขอให้ถือว่า การบรรยายนี้เป็นการบรรยายพิเศษ
นอกชุดก็ได้ คืออาตมาขอโอกาสพูดตามใจชอบ ตามที่จะ
นึกได้; สำหรับเรื่องที่จะเอามาพูดกัน ในระหว่างผู้ที่
เรียกตัวเองว่าเป็นครู. คิดว่าแอบพูดกันโดยไม่ให้ลูกศิษย์
ได้ยิน ก็ได้ เพราะมันมีอะไรบางอย่าง ที่จะต้องพูดกันตรงๆ
เกินไป ก็ได้ และสิ่งที่จะพูดนั้นให้ชื่อว่า "คำของครู".

นี่เป็นหัวข้อที่จะพูด *ค่าของความเป็นครู* ก็ได้, เรียกสั้น ๆ ว่า *ค่าของครู*; เพราะว่าเดี๋ยวนี้เราไม่ค่อยจะได้พบเห็น *ค่าของครู* เต็มตามความหมายของคำ ๆ นี้.

แต่ถ้าว่าโดยที่จริงแล้ว บัญหามันเกิดจาก คำที่ใช้พูดน้อยส่วนหนึ่ง ก็คือคำว่า *ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์* ๒ - ๓ คำนี้เอง ที่เราใช้กันอยู่ในเวลานี้ ความหมายมันเปลี่ยนไปไม่น้อยทีเดียว; ฉะนั้นเราจะต้องนึกถึงความหมายของคำเหล่านี้ ในสมัยที่มันเกิดขึ้นในโลก มันเหลือปรากฏอยู่ในวรรณคดีหลายเรื่อง ที่เกี่ยวกับคำเหล่านี้.

ถ้าถือเอาตามภาษาอินเดียเป็นหลักก็จะมีใจความพอที่จะสังเกตเห็นได้ว่า คำว่า "อาจารย์" นั้นก็คือ *คนฝึก, ผู้ฝึก เหมือนกับสารถฝึกสัตว์*. คำว่า *อุปัชฌาย์* นั้นกลายเป็น *ผู้สอนวิชา* ทัพ. คำนี้แปลว่า ผู้ที่ลูกศิษย์จะต้องคอยตามค้อยู่เรื่อย. ส่วนคำว่า *ครู* นั้นแปลว่า *ผู้เบียดบัง*, หรือ *เป็นผู้นำในทางจิตทางวิญญาณ*.

เราเคยพูดกันว่า *ผู้นำในทางวิญญาณ* เรียกว่า *ครู* ก็มันเป็นเรื่องในทางละเอียดลึกลงไปถึงทางวิญญาณ. อาจารย์ เป็น *ผู้ฝึก* ในทางภายนอก, *อุปัชฌาย์* สอนวิชา-

ชีพ. บางทีจะสงสัยว่า อุปัชฌาย์บวชพระนี่สอนอาชีพอะไรกัน? มันก็ต้องสันนิษฐานว่า อาชีพนั้นคืออาชีพพระนั่นแหละ, อาชีพปุชฌาย์บุคคล. แต่อาชีพต่างๆไปอย่างที่เคยวนเรียกว่า วิชาชีพ นี้ ผู้สอนเขาก็เรียกว่า อุปัชฌายะคล้ายเหมือนกัน. ในวรรณคดีสันสกฤต เช่น หนังสือปริย-หรรศิกา มีคำว่า อุปัชฌายะ ใช้กับอาจารย์ที่สอนดัดพินอย่างนี้เป็นต้น.

ฉะนั้นเราถือเอาใจความได้ ตามเรื่องเก่าๆเหล่านี้ว่ามันไม่เหมือนกัน : อาจารย์ นี้ ผู้ฝึกทางกายทางวาจาฝึกมรรยาท ฝึกอะไรต่างๆเหมือนกับฝึกสัตว์. อุปัชฌาย์นี้ สอนอาชีพ; ส่วน ครู นั้น เป็นผู้นำทางวิญญาณ, เป็นเรื่องที่เหนือขึ้นไปอีก เหนือจากทางวัตถุ.

มีผู้ยืนยันว่า รากศัพท์ของคำว่าครู ในภาษาเก่าแก่ในอินเดีย นั้น เขาแปลว่า ผู้เปิดประตู; ความหมายก็อย่างเดียวกันแหละ. ประตู หมายถึงประตูคอกขังสัตว์ให้อยู่ในความมืดและความทุกข์. ดังนั้นครูเป็นผู้เปิดประตูให้สัตว์เหล่านั้นออกมาเสีย จากคอกแห่งความมืด หรือ

ความทุกข์ ; เป็นเรื่องทางวิญญาณ. อุปัชฌาย์อาจารย์เสียอก
กลายเป็นเรื่องฝ่ายเนื้อหนังฝ่ายวัตถุ.

ปทานุกรมธรรมตา เขาให้คำแปลของคำว่า ครู ไว้ว่า
spiritual guide คือเป็นมัคคุเทศก์ทางวิญญาณ, เป็นที่
ปรึกษาของผู้มีอำนาจ ; เช่นพระราชามหากษัตริย์ ก็มี,
มีคำอื่น ๆ ใช้เรียกก็มี เช่นคำว่า ปุโรหิต เป็นต้น ทำหน้าที่
เป็นที่ปรึกษาทางฝ่ายวิญญาณ ; แต่เดิมนั้นความหมายอาจจะ
แพร่เลยไปถึงทางฝ่ายวัตถุด้วยก็ได้.

เอาละ, เป็นอันว่าอาตมานั้นถือว่า ครู คือผู้นำ
ทางวิญญาณ, เป็นผู้สั่งสอนเรื่องทางวิญญาณ, มีความ
หมายไปทางคำว่า ศาสตรา แปลว่า ผู้ให้ศาสตร์. ศาสตร์
คือ *อาวุธที่จะตัดปัญหาทางจิตทางวิญญาณ* ; ถ้าจะเอามาใช้
ทางวัตถุธรรมดาก็ได้เหมือนกันแหละ. มนุษย์ก็มีปัญหา
ทางร่างกาย ทางการเป็นอยู่ ; ศาสตร์นั้นก็เป็นที่ของที่จะตัด
ปัญหาเหล่านั้น. ศาสตรา ก็แปลกันง่าย ๆ ว่า ผู้สอน แทน
ที่จะแปลว่า ผู้ให้ศาสตร์สำหรับจะตัดปัญหา โดยเนื้อแท้แล้ว
มันมุ่งหมายอย่างนั้น.

พระพุทธเจ้าได้รับสมมติ เรียกว่า เป็นพระบรม-
 ศาสตรา คือเป็นยอดสุดของผู้ให้ศาสตรา คือสั่งสอน ก็จะมี
 เรียกกันง่าย ๆ ว่า บรมครู. เมื่อเราเล็งถึง พระพุทธเจ้า
 ว่าเป็นบรมครู ก็คือผู้เปิดประตูทางวิญญาณอย่างสูง
 สุด : แสดงธรรมเป็นแสงสว่าง จนเปิดประตูทางจิตทาง
 วิญญาณของตนเอง อย่างที่เรากำลังศึกษาพุทธศาสนา,
 มีบทมนต์สำหรับมาสวด มาศึกษา มาพิจารณา.

เหมือนอย่างบทสวดมนต์ที่ได้สวดกันไปแล้วเมื่อ
 ตะกัณ ๕๕ ใจความเถอะว่า มันเป็นอย่างไร; มันเป็นคำที่
 แสดงเรื่องลึกซึ้งละเอียดสุขุมในคำอันจิตใจ. นี่คือธรรมที่
 จะเป็นเครื่องเปิดประตู ซึ่งควรจะได้ผูกกันต่อไป.

สรุปความว่า คำของครูนั้นสูงสุด นะ จะยิ่งไป
 กว่าอุปัชฌาย์อาจารย์. นี้ในภาษาไทยเรายืมคำ ๆ นั้นเอามา
 ใช้ โดยไม่ต้องแปล, และความหมายมันก็เกิดขึ้นตามที่เอา
 มาใช้แปลออกไป, ลดลงไปถึงกับว่าสอนหนังสือ สอน
 ก ข ก กา ก็เรียกว่า ครู. นี้มันก็ได้เหมือนกันแหละ เพราะ
 สงเคราะห์การรู้หนังสือว่า เป็นเรื่องจะสว่างไสวในทาง
 วิญญาณ; แต่ว่าไม่ถึงขนาดความมุ่งหมายเดิม คือไม่ได้

สอนให้รู้จักเดินให้ถูกทาง จนจิตวิญญาณนั้นมันออกไปเสียจาก
ปัญหาต่างๆ ได้. ฉะนั้น ค่าของครูก็คือ ผู้ที่ช่วยให้โลก
เดินถูกทาง ตามที่มันควรจะเป็นไป มากที่สุดที่มันจะ
เป็นไปได้.

ครู กับ โลก นี้มันต้องเนื่องกัน เพราะว่าครูเป็นผู้
จุดคบเพลิง ถือให้เป็นเครื่องส่องสว่างให้แก่โลก ให้โลก
เดินไปอย่างถูกทาง, ปัญหาเกี่ยวกับครูในโลกจึงเกิดขึ้น
บ้าง เพราะโลกมันเปลี่ยนแปลง. เช่นว่า โลกนี้ไม่
ต้องการจะเดิน ไปตามทางที่มีอยู่ สำหรับครูจะจงให้
เดิน; มันไม่เดิน แล้วมันก็แยกทางกันเดิน คือเดินไป
ในทางที่ไม่ควรจะเดิน.

ที่นี้ ครูบางคน ก็เกิดล้มละลาย มาสมัครเดินอย่าง
ชาวบ้านทั้งหลาย ไม่ทำตนเป็นผู้นำในทางวิญญาณ;
กลายเป็นคนเข้าไปในหมู่ชาวบ้าน ที่เดินไปตามอำนาจของ
กิเลส, เดินอย่างหลับหูหลับตาเข้าไปหากองทุกข์. นี้แหละ
ครูถอดตัวเอง ออกมาเสียจากความเป็นครู ในลักษณะ
อย่างนี้ แล้วปัญหามันก็เกิดขึ้นเกี่ยวกับค่าของครู ซึ่งอาตมา
อยากจะเอามาพูดกันเดี๋ยวนี้.

โลกนี้กำลังเป็นโลกที่นิยมวัตถุ สมาชิกทุกคนในโลก บูชาสารสอระยทางวัตถุ จะยิ่งกว่ายาเสพติดธรรมดาสามัญเสียอีก. เรื่องเฮโรอีนเรื่องอะไรที่ถือกันว่าร้าย ๆ นั้นก็ไม่ร้ายแรงเท่ากับความอระยของวัตถุตก.

องค์การโลกตั้งหน้าตั้งตาปราบยาเสพติด เช่นเฮโรอีน เป็นต้น โดยหลับหูหลับตาไม่รู้ว่สิ่งที่ร้ายกว่านั้นนะ มันมีอยู่ คือ ความหลงใหลในความเอร็ดอระยทางเนื้อทางหนัง วิญญูณที่ต่ำทราม นั้นแหละเป็นเหตุให้ไปบูชายาเสพติดทางวัตถุ. ถ้าวินญูณอย่าไปหลงในยาเสพติดทางวิญญูณแล้ว มันก็ไม่มีปัญหาเรื่องยาเสพติดทางวัตถุ.

ยาเสพติดที่กำลังเป็นปัญหาเวลานี้ มัน เป็นเรื่องทางวัตถุ มีความเอร็ดอระยทางวัตถุ; แต่แล้วมันก็เข้าไปสร้าง ความเอร็ดอระยทางวิญญูณ คือความเอร็ดอระยอย่างกิเลส อย่างอวิชา ก็เรียกว่า มันเป็นความอระยของวัตถุค้ายเหมือนกัน.

เขาไม่มุ่งไปยังต้นตอที่ว่ มนุษย์มันติดยาเสพติดทางจิตทางวิญญูณ ไม่จัดการที่นั่น ไม่แก้ไขที่นั่น มันก็เลยแก้ไม่ได้ สำหรับยาเสพติดทางวัตถุ. ได้ยินว่ยิ่งแก้ยิ่งมาก,

ยาเสพติดกำลังเพิ่มมากขึ้นในโลก. แก้อะไรกัน? ก็พูดคุยกัน
 ลม ๆ แล้ง ๆ ว่าจะปราบยาเสพติดในโลก; ยิ่งปราบยิ่งมาก.
 ทำไมมันเป็นอย่างนั้น? เพราะว่าไม่มองเห็นต้นตอ ที่ทำ
 ให้คนไปติดยาเสพติด.

มีคนพูดที่น่าฟังว่า ทำให้คนเลิกเฮโรอีนได้ กลับ
 ออกไปอยู่บ้านไม่กี่วัน มันก็สูบอีก; เพราะว่ามันไม่มีอะไร
 ที่เป็นความเอร็ดอร่อยทางวิญญาณเข้ามาแทนที่. เขามีความ
 เห็นว่า คนที่เลิกเฮโรอีนได้ รีบไปฝึกสมาธิ ให้ได้รสของ
 สมาธิ ความเป็นสุขที่เกิดจากจิตที่เป็นสมาธิ, แล้วให้คน
 ที่เลิกเฮโรอีนใหม่ ๆ นั้นนะ พอใจสบายหลงใหลอยู่ด้วยรส
 ของสมาธิ แล้วเขาก็จะไม่ย้อนกลับไปเสพเฮโรอีนอีก.

นี่เราไม่ค่อยได้คิดกัน มันก็เลยเหมือนกับว่า จับปุ
 ไล่กระตัง : จับตัวมาให้เลิกเฮโรอีนได้ ปล่อยกลับไปบ้าน
 มันก็เสพอีก ก็กลับมารักษากันอีก, ปล่อยไปบ้านมันก็ติด
 อีก. เพราะว่า การเสพติดนี้ มัน เป็นเรื่องลึกอยู่ในทาง
 จิตทางวิญญาณ; ถ้าไม่ถอนความเสพติดทางวิญญาณ
 ได้ การเสพติดทางวัตถุมันก็เลิกไม่ได้ดอก.

ฉะนั้น ครูจะต้องทำหน้าที่ มากกว่าที่จะสอน ให้เลิกความชั่วร้ายทางวัตถุ; ค่าของครูก็จะเต็มตาม ความหมาย, แปลว่าจะ เป็นครูที่ถึงอุคมคติของครู หรือค่า ของครูกันได้จริงๆ.

เดี๋ยวนี้อุคมคติของครูยังไม่ถึงขนาด, มันยังไม่เข้าไป ถึงขนาด, มันยังเหมือนกับชนกรรมาชีพก็ว่าได้ : ขาย แร่งงานคือสอนหนังสือนี้ หาเลี้ยงชีวิตไปวันหนึ่งๆ ด้วยการ สอนหนังสือ ซึ่ง ครูนั้นเองก็ไม่รู้ว่าวิญญาณนั้นจะสูงไป ในทางไหน; สอนหนังสืออย่างเครื่องจักรก็ได้ สอนให้ ครบชั่วโมงแล้วก็ได้เงินเดือน, แล้วก็ไปใช้จ่ายอย่างคน ธรรมดาสามัญทั่วไป, ก็เหมือนกับกรรมกรสอนหนังสือ. อย่างนี้มันยังไม่ถึงค่าของความเป็นครู ไม่ถึงอุคมคติของ ความเป็นครู.

อยากจะขอให้พิจารณาดู ว่าเราจะดึงเอาค่าของ ความเป็นครูมาสู่ครู คือครูเรา^{นี้} กันหรือยัง?

การเป็นครู กันเดี๋ยวนี้ เรียกได้ว่า มีอยู่ ๒ แบบ : แบบหนึ่งคือ สติปัญญาน้อย ไม่อาจจะเรียนวิชาซีพอย่างอื่น ก็มาเป็นครูกัน นี่คล้ายกับว่าวิชาจำเป็น อาชีพจำเป็น ทำ

อย่างอื่นไม่ได้ก็มาเรียนเป็นครูกัน เรียกว่า ครูจำเป็น, จนเกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีว่า เข้าไหนไม่ได้ก็มาเข้าครู. ครูชนิดนี้ก็ยังมีอยู่มาก และไม่ได้รับคำสั่งสอน ให้เป็นครูตามอุดมคติ.

เอา, ที่นี้ ครูอีกพวกหนึ่ง เรียกว่า มีสติปัญญา มากพอ ที่จะไปเรียนวิชาสาขาอื่นก็ได้ ไม่มี ความจำเป็น บังคับ แต่เขาก็ยัง อยากจะเป็นครู ก็มาเรียนเป็นครู. อย่างนี้ก็ยังมีอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน, เป็นครูด้วยความเหมาะสม ด้วยความสมัครใจ; แต่แล้วก็ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของความ เป็นครูที่แท้จริง, คือเปิดประตูในทางวิญญาณอยู่นั่นเอง.

ไม่ว่า ครูที่จำเป็นหรือครูที่ไม่จำเป็น ครูทั้งสอง พวกนี้ ก็ยังไม่ได้เปิดประตูทางวิญญาณ. อาตมาจึง ขอร้องว่า ให้ช่วยพิจารณากันใหม่ถึงค่าของครู, เลื่อน ฐานะของความ เป็นครูให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนถึงระดับ เรียกว่า ระดับสูงของความ เป็นครูให้จันได้.

แม้ว่าเตียวหนี่เราเป็นครูจำเป็น, เข้ามาเป็นครูโดย ความจำเป็น เพราะเราไปทำไปหาอาชีพอื่นไม่ได้ ก็ดี, หรือ ว่าเราเป็นครูโดยความเหมาะสม แต่ยังไม่สามารถเปิดประตู

ทางวิญญาณ กิติ; ให้เลื่อนชั้นกันเสียที, ให้ถึงระดับ
เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ; มันยังทำได้ ไม่ใช่ทำ
ไม่ได้.

เหมือนกับพระบวชกันนี้ บวชอย่างงมงายกัน
กันแหละ. เอ้า, พุคอย่างนี้ดีกว่า บวชอย่างงมงาย
เข้ามาตามขนบธรรมเนียมประเพณี ว่าคนหนุ่มต้องบวช.
อาตมาก็เหมือนกันแหละ บวชเข้ามาอย่างโง่ ๆ งมงาย, มา
บวชพอเป็นพระ. แล้วมันเพิ่งค่อยกลายมาทีหลัง, มาศึกษา
รัฐธรรมนูญในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าแล้ว จึงเกิดความ
สมัครใจที่จะเรียนให้ดี ปฏิบัติให้ดี สอนให้ดี เผยแผ่
ศาสนาให้ดี; อันนี้มันเพิ่งเกิดมาทีหลัง แล้วมันก็พิสูจน์
อยู่ในตัวแล้วว่ามันเปลี่ยนได้, มันเปลี่ยนได้.

แม้ว่าจะบวชเข้ามาอย่างงมงาย; แต่เมื่อพยายาม
ปฏิบัติให้ดี มันก็เปลี่ยนได้ มากลายเป็นพระภิกษุตาม
มาตรฐานของพระพุทธเจ้าได้. อย่าไปถือเสียว่า ถ้าลงงมงาย
มาแล้วมันจะเปลี่ยนไม่ได้. ทุกอย่างมันเปลี่ยนได้, มันมี
ความไม่เที่ยงเป็นเครื่องทำให้เปลี่ยนได้.

จะหนีครูก็เหมือนกันแหละ แม้จะเป็นครูเข้ามา
 ในลักษณะอาชีพบังคับ ก็ยังมีโอกาสที่จะเปลี่ยนได้
 ให้มาเป็นครูอุดมคติ ตามความหมายของคำๆ นี้, ให้ถึงค่า
 ของความเป็นครูที่เต็มเปี่ยม.

.....

เอ้า, ที่นี้ ก็จะพูดต่อไปถึง “อุดมคติของครู”.

ได้พูดมาแล้วข้างต้นว่า คำว่า ครู ตามความหมาย
 ดั้งเดิม^๕ นั่น คือผู้เปิดประตูทางวิญญาณของหมู่สัตว์;
 มันก็เป็นเรื่องของศาสนานั้นแหละ ที่จะเกิดคำๆ นั้นขึ้นมา.
 เพราะก่อนนั้นมีแต่อาจารย์สอนอาชีพ อาจารย์ฝึกมรรยาท
 ฝึกนิสัย ฝึกอะไรก็ได้; แต่ที่นี้มีคนที่เห็นว่า มันไม่พอ
 สำหรับความเป็นมนุษย์ที่น่าพอใจ. คนเหล่านี้ก็ออกไป
 ค้นคว้า ก็มักจะไปป่าอีกนั่นแหละ.

เขาก็ออกไปอยู่ป่า ไปค้นคว้าเรื่องทางจิตใจ ที่อาจ
 จะดับความทุกข์ของสัตว์ในโลก; พอไปรู้เรื่องทางจิตใจ
 แล้วก็มาสอนคน ให้รู้เรื่องทางจิตใจ. นี่แหละ คือครูผู้
 เปิดประตูทางวิญญาณ ก็ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก.

ยุคไหน เมื่อไร ตรงไหนนั้น บอกไม่ได้หรอก แต่มันก็ได้
เกิดขึ้นในโลก แล้วก็เป็นผู้นำในทางวิญญานเรื่อย ๆ มาจน
เดี๋ยวนี้.

เราถือเอาความหมายของคำว่า ครู นี้ว่าเป็น
ปุชฌิยบุคคล; ไม่ใช่คนธรรมดา, ว่าครูนี้ไม่ใช่คน
ธรรมดา. ครูนั้นคือผู้นำทางวิญญาน ซึ่งมีค่ามาก ที่ค่า
ไม่ไหว ตีไม่ไหวไปเลย, ยกให้เป็นบุคคลพิเศษพวกหนึ่ง
เป็นปุชฌิยบุคคลไป.

อาตมาคิดว่า เราควรจะต้องเป็นหลักว่า ถ้าคนใด
คนหนึ่ง ทำประโยชน์เกินค่า, เกินค่าของสิ่งที่เขาให้เป็น
การตอบแทนแล้ว ก็ จะเรียกเป็นปุชฌิยบุคคลได้. อาชีพ
ปุชฌิยบุคคลนี้ควรจะเปิดกว้างออกไป เช่น อาชีพครูบา-
อาจารย์ นี้เป็นข้อแรกละ แล้วก็อาชีพอย่างผู้พิพากษาตุลาการ
อาชีพคุ้มครองความสุขสวัสดิ์ของประชาชน อะไรทำนองนี้;
ซึ่งรวมความว่า เขาทำให้เกิดคุณค่ามากกว่าเงินเดือนที่ได้รับ
อย่างที่จะเปรียบเทียบไม่ได้ละ.

เช่นเรามีเงินเดือนสักเดือนละ ๔ - ๕ พัน อย่างนี้
แต่ประโยชน์ที่ทำให้แก่มนุษย์นั้นมันมาก : ความปลอดภัย

ของมนุษย์, ความยุติธรรมของมนุษย์, ความสงบสุขของมนุษย์. บุคคลเหล่านี้เป็นปูชนียบุคคลได้, และมี ครู นี้แหละ เป็นผู้นำ นำหน้าอาชีพปูชนียบุคคล; เพราะว่าถ่ายทอดมาจากอาชีพของภิกษุ สาวกของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบรมครู.

มันจะเข้าใจได้ง่าย ถ้าเรามองไปยังพระพุทธเจ้า และสาวกของท่าน ทำประโยชน์แก่สัตว์โลกอย่างใหญ่หลวง แล้วก็รับสิ่งตอบแทนด้วยปัจจัยสี่ เล็กๆ น้อยๆ พอดำรงชีวิตอยู่ได้. นั่นแหละมันจึงเกิดความเป็นปูชนียบุคคลขึ้นมาในพวกครู.

ที่นี้ก็ถ่ายทอดมาถึงวิชาหนังสือหนังหาอะไร ก็เรียกว่า ครูเป็นปูชนียบุคคล ยกขึ้นไว้เหนือศีรษะของคนทุกคน, เป็นผู้ที่ทุกคนจะต้องเคารพ รับเอาไว้บนศีรษะ; แม้ว่า มันจะหนักบ้างก็ยินดี.

ดังนั้น ความเป็นปูชนียบุคคลก็เกิดขึ้น โดยไม่ต้องมีไครแต่งตั้งคอก ธรรมชาติ ความเป็นธรรม มันแต่งตั้งเอง. ถ้าเรายอมรับอย่างถูกต้องมันก็มีประโยชน์;

ถ้าเรา ปฏิเสธอย่างโง่เขลา มัน ก็เกิดความวุ่นวาย ขึ้นมา
ในโลกในสังคม.

ดังนั้น ควรจะไปพูดจาให้เข้าใจกันเสีย ให้ยอมรับ
ความเป็นปุชเนียบุคคล ของบุคคลประเภทที่เป็นปุชเนีย-
บุคคล นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าลงมา จนถึงบุคคลที่เสียสละ
อย่างยิ่ง เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น นี่เป็นสิ่งที่ต้องคิด
ที่แรก.

ที่นี้ อาตมาอยากจะพูดอีกคำหนึ่งว่า “ครูผู้สร้าง
โลก” ให้มันมองเห็นง่าย ๆ ขึ้นมาอีกใกล้ ๆ ตัว ว่าครูจะเป็น
ผู้นำทางวิญญานนะ เป็นผู้เปิดประตู เป็นปุชเนียบุคคล
อะไรก็ตามเถอะ ; แต่ที่เป็น ข้อเท็จจริงที่จะมองเห็นได้
ไม่ยากนั้น ก็เป็นผู้สร้างโลก ว่าโลกนั้นมันจะเป็นอย่างไร
ก็แล้วแต่ครูสร้างคนขึ้นมาอย่างไร.

ครูสอนเด็ก ครูอบรมเด็ก เด็กก็เป็นคนขึ้นมา
เต็มไปทั้งโลก ; ดังนั้นโลกมันก็ต้องเป็นไปตามคนที่มีอยู่ใน
โลก. ฉะนั้นควรจะมองให้ลึกกลงไปถึงเด็กด้วย ว่าเด็ก
นั้นแหละ เป็นผู้สร้างโลก หรือเป็นวัตถุดิบจำเป็นสำหรับจะ
สร้างโลก ซึ่งอยู่ในกำมือของครู.

พูดกันแต่เพียงว่า เด็กเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า ไม่มี
 ความหมายอะไรดอก บัวยการพูด. ควรพูดว่า เด็กคือ
 ผู้สร้างโลกในวันหน้า; แต่ต้องเฝ้าอยู่กับครู ที่จะสร้าง
 เด็กขึ้นมาอย่างไร. ฉะนั้น ขอให้ครูทั้งหลาย รู้จักความ
 เป็นปราชญ์บุคคลของตน ว่า “เราสร้างเด็กในลักษณะที่
 เป็นการสร้างโลก”.

ดังนั้นเด็กต้องสามารถสร้างโลกที่ดีในอนาคต แต่
 มันขึ้นอยู่กับครู ที่ว่าจะสร้างเด็กขึ้นมาอย่างไร. นี่เป็น
 เรื่องที่เห็นได้ ที่ภาษาธรรมเรียกว่า สันติภูมิโกทีเดียว.
 ความที่เด็กเป็นผู้สร้างโลกนี้ เป็นสันติภูมิโก ก็เป็น
 สิ่งที่เห็นได้; ถ้าเราจะมองดู แต่เดี๋ยวนี้ก็ไม่อยากจะ
 มองนี่, แล้วไม่อยากจะรับภาระหน้าที่ให้มันดี ให้มันสูง
 ขึ้นไป.

ครูพวกที่เห็นแก่ปากแก่ท้อง เห็นแก่ความเอร็ด-
 อร่อย สนุกสนานทางเนื้อทางหนังนี้ เขาสันหัวแหละ ว่า
 จะเป็นผู้สร้างโลกนี้มันดีเกินไป มันมากเกินไป; ถ้าเราไป
 รับผิดชอบต่อคตินั้นแล้ว เราก็สูญเสียความสุขสนุกสนาน
 เอร็ดอร่อยทางวัตถุ ทางเนื้อทางหนัง. นี่ก็ความไม่เป็น

ครู, ไม่มีความเป็นครูโดยอุทมกติ หรือโดยทางจิตทาง
วิญญาณ.

ขอให้ผู้ที่ตั้งใจจะเป็นครู ช่วยกันระวังสังวร
รักษาไว้ให้ดี; อย่าให้จิตใจของครูมันกลายเป็นอย่างนั้น
ไปเสีย; คือ แทนที่จะเป็นผู้เปิดประตูคอกให้สัตว์ออกมา
กลับไปเป็นสัตว์ที่จะสมัครเข้าไปอยู่ในคอกเสียเอง.

นี่แหละคือ “จุดบอดของความเป็นครู”, จุด
บอดของอุทมกติของครู. แทนที่จะเปิดประตูให้สัตว์ออก
มาจากคอก กลับสมัครที่จะเป็นสัตว์ที่เข้าไปอยู่ในคอก
เสียเอง.

อาตมาบอกแล้วว่า มันนี่อะไรไม่ออก ที่จะพูดให้
ไพเราะ ให้ประณีตอะไร, พูดได้ตรงๆ อย่างนี้ มันก็พูด
ตรงๆ อย่างนี้. ใครจะโกรธก็ยินดี เพราะพูดอย่างอื่นไม่เป็น
พูดได้แต่อย่างนี้, และก็ขอโอกาสแล้วว่า ขอพูดตรงๆ อย่าง
อิสระ เช่นพูดอย่างนี้.

ครูสมัครเข้าไปในคอกในแล้วเสียเอง : ไปบูชา
การเป็นอยู่อย่างตามใจกิเลส, แต่งตัวสวยๆ, กินอาหารดีๆ,
มีเครื่องบำรุงบำเรอ เหมือนกับชาวบ้านทั่วไป อย่างนี้

แล้วจะเป็นครูได้อย่างไร. เงินเดือนก็ไม่พอใช้; เหมือนกับคนที่ทำผิด ในเรื่องการครองชีวิต ด้วยเหมือนกัน.

เห็นรสของยาเสพติด เช่นกามารมณ์เป็นต้น ว่าเป็นของสูงสุด ก็ต้องบูชากามารมณ์, ก็ต้องบูชาบัจฉยแห่งกามารมณ์. เงินเดือนทุกบาททุกสตางค์เอาไปซื้อหาบัจฉยแห่งกามารมณ์ แม้ไม่ซื้อหาเดี๋ยวนี้ ก็จะต้องซื้อหาข้างหน้า; เพราะว่าเรายังไถ่กินข้าวว่า ครูชายใบสุทธิปลอม อย่างนี้เป็นต้น, แล้วยังมีครูที่ประกอบอาชญากรรมเหมือนกับชาวบ้านทั้งหลาย.

นี่ เขาไม่มองเห็นค่าของความเป็นครู, ไม่เห็นอุดมคติของความเป็นครู, เอาค่าของความเป็นครูไปเป็นเครื่องมือ หาเงินหาประโยชน์โดยทุจริต ก็เลยไม่ยินดีที่จะศึกษาวิธีเปิดประตู.

เช่นมีการอบรมศีลธรรมให้แก่ครู, หรืออบรมวิธีสอนศีลธรรมให้แก่ศิษย์นี้ มันก็เหมือนกับ สอนวิธีเปิดประตูคอก. ครูบางคนไม่ยอมรับการอบรมสั่งสอนอย่างนี้ : กระพัดกระพืด, ถูกเกณฑ์ให้มานั่งฟังนั่งฟังอย่างกระพัดกระพืด, แล้วสร้างสถานการณ^๕ให้มันล้ม

ละลาย ไม่ต้องบรรยายนี้. ทำนวนกหุขนมากมี คือไม่ให้
การบรรยายนั้นมันเป็นไปได้.

ทั้งนี้ เพราะเขารู้สึกว่า อบรมวิชาศีลธรรมนี้ ไม่ทำ
ให้เงินเดือนขึ้นนี้, ไม่ทำให้เดือนเงินเดือน. ครั้นผู้
บรรยายบอกว่าได้บุญ ก็ถือว่าเป็นเรื่องหลอกกันนี้, หลอก
ให้เราสนใจเรื่องศีลธรรมว่ามันเป็นเรื่องได้บุญ. ครุฑถือว่า
บุญจากความเป็นครุฑนั้นไม่มีความหมายนี้. น้แหละ เป็น
มารร้าย ช่า ทำลายอุคตมคติของครุ.

ความเป็นทาสของวัตถุ นั้นแหละมันเป็นมารร้าย
ฆ่าบุชเนียบุคคลทั่วไปในโลก ทุกชนิด; หมายความว่า
ผู้ที่ตั้งใจทำดี มีประโยชน์สูงสุดเกินกว่าค่าของเงินนั้นนะ
ถูกฆ่าหมดโดยรสอร่อยของวัตถุ ที่เราจะเรียกว่าวัตถุนิยม.

เขารู้สึกว่า บุญ ก็ดี อุคตมคติอะไร ก็ดี มันไม่มีรส
อร่อยเหมือนกับรสอร่อยทางวัตถุ; เขาก็เลยบูชารสอร่อย
ทางวัตถุ บูชาบัจจัยเพื่อความอร่อยทางวัตถุ. ฉะนั้นจึงมา
บูชาเงินซึ่งเป็นบัจจัยให้ได้มาซึ่งความอร่อยทางวัตถุ.

แต่ว่าเดี๋ยวนี้ ก็เป็นอย่างนี้กันทั้งนั้นแหละ ไม่ใช่
เฉพาะแต่พวกครุ พวกชาวโลกทั่วไปก็บูชาวัตถุนิยม, บูชา

บัจจยแห่งความอรรยทางวัตถุ ชื่อว่า บุษบาประโยชน์กันทั้งโลก. พระเจ้าก็ตายหมด ศาสนาก็ตายหมด ธรรมก็หายไปหมด เพราะว่าคนเขาไม่บูชา คนเขาบูชาประโยชน์.

ทุกชาติ ทุกกลุ่มของชาติในโลกนี้ สังคมนิยมก็คื คอมมิวนิสต์ ก็คื นายทุน ก็คื เสรีประชาธิปไตย ก็คื ลัทธิ แต่บูชาประโยชน์ ทั้งนั้นแหละ; ไม่บูชาพระเจ้า ไม่บูชาศาสนา ไม่บูชาพระธรรม. เขาบูชาประโยชน์ คนในโลกเป็นเสียอย่างนี้ ก็มัน อยู่ในคอกของอวิชา คอกของกิเลส คอกของความทุกข์.

ทีนี้ ครูเราแทนที่จะทำหน้าที่ผู้เปิดประตูคอก มันกลายเป็นมุกเข้าไปอยู่ในคอกเสียเอง มันจะเป็นอย่างไร ลองคิดดู. นี่เป็นความล้มเหลวของความพยายามในโลก ที่จะสร้างสันติภาพกันขึ้นมา. เมื่อไปตกคอกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุแล้ว มันก็คือ ความพังทลายของมนุษย์; ที่จะเรียกว่า เป็นสัตว์ผู้มีจิตใจสูงนั้น มันเป็นไปไม่ได้; จิตใจมันต่ำเสียแล้ว.

ฉะนั้น ต้องเอาชนะให้ได้ : ครูจะต้องช่วยเป็นผู้นำ นำกองทัพธรรมนี้ ต้องเอาชนะปัญหาเหล่านั้นให้ได้.

ก็อดึงเอามนุษย์ออกมาจากคอกของอวิชา ของสิ่งที่เป็น
ข้าศึกแก่มนุษย์ออกมาเสีย เป็นอิสระ มีแสงสว่าง มีการ
กระทำที่ดับทุกข์.

ทีนี้ เราคุยกันตรงจุดที่ว่า คนเหล่านี้ สัตว์เหล่านี้
ที่อาศัยอยู่ในคอกในโลกอันกว้างขวางนี้ มันเป็นทาสของวัตถุ
ไม่เป็นไทยแก่ตัว; ครุฑก็เข้าไปอยู่ในคอกนั้นเสียแล้ว ไม่
เป็นไทยแก่ตัว เลยช่วยสัตว์โลกให้เป็นอิสระไม่ได้
เพราะเป็นทาสด้วยกัน, ไปสมัครที่จะเป็นทาสอยู่ด้วยกัน.

ครุฑก็ชอบแต่งตัวสวยๆ, กินอาหารดีๆ, เล่นหัว
มีเครื่องอุปกรณ์แห่งการเล่นหัว, มีเวลาไม่พอที่จะเล่นหัว
จนต้องเบียดบังเวลาสอนในโรงเรียนเอาไปใช้; เงินเดือน
ก็ไม่พอใช้. นี้เรียกว่า เป็นทาสของวัตถุ ไม่เป็นอิสระ
แก่ตัว ก็เลยทำอะไรไม่ได้ ทำหน้าที่ของครุฑตามอุดมคติ
ไม่ได้.

ทีนี้ เราก็นึกถึง พระพุทธรูปเจ้า ซึ่งเป็นบรมครู
ท่านทำหน้าที่ไถ่ถอนทาส ทำให้หลุดจากความเป็นทาส
ในวัตถุ. ความเป็นบรมครูของพระองค์ ก็คือไถ่ถอนสัตว์
ออกมาเสียจากความเป็นทาสของกิเลสตัณหา มาเป็นอิสระ

ถึงที่สุด; ที่เราเรียกกันว่า *วิมุติ* - ความหลุดพ้นจากปัญหา
ทั้งปวง

พวกเราเป็นครู แม้ไม่เป็นบรมครู แต่ก็เป็นครู;
เราควรจะทำอย่างเดียวกัน คือ ถอนตัวเองออกมาเสียจาก
ความเป็นทาส, แล้วก็ช่วยผู้อื่นให้หลุดจากความเป็นทาส
โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลุดออกมาจากอวิชา ความงี่ ความหลง
อยู่ในอำนาจของกิเลสตัณหาเหล่านี้ ออกมาเสียให้ได้ มันจะ
ได้พ้นจากความเป็นทาส.

มันทำได้อย่างที่ว่ามาแล้วข้างต้น ว่าแม่เราจะเข้ามา
เป็นครูอย่างหวังค่าจ้าง หรือว่ายอมเป็นทาส ที่แรกยอมเป็น
ทาสเงิน ทาสประโยชน์ ที่จะหาความสุขทางวัตถุ; เที่ยวน
เราก็ลืมหูลืมตาแล้ว, เราารู้สึกแล้วว่าอะไรเป็นอะไร เรา
ก็เปลี่ยนได้; เหมือนพระที่บวชอย่างมกมายตามประเพณี
แล้วก็มากลายเป็นพระที่ทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องใน
ภายหลัง.

ครูทั้งหลายก็เหมือนกันแหละ แม้ว่าจะเข้ามาอย่าง
ประสาธุชน คนที่ยังเป็นเด็ก เป็นหนุ่มเป็นสาวอะไรขึ้นมา;
แต่แล้วเมื่อมาถึงจุดหนึ่งแล้ว ควรจะเข้าถึงอุดมคติของครู,

มาเป็นครูตามอุดมคติ ไม่ใช่เพื่อค่าจ้าง ที่จะเอาไปใช้
แสวงหากามารมณ เป็นบัจจัยแห่งกามารมณ.

ฉะนั้นจึงว่ามาเป็นไทย มาเข้าสังกัดพระพุทธเจ้า;
เราสังกัดกระทรวง กินเงินเดือนของกระทรวง ก็ไม่เป็นไร;
แต่จิตใจของเราสังกัดอยู่กับพระพุทธเจ้า. ทางกายสังกัด
กระทรวง จิตสังกัดอยู่กับพระพุทธเจ้า นี่จะเป็นครูอุดมคติ
ได้; แต่ไม่ชอบ เพราะที่ไม่มีโอกาสที่จะไปหัวทกกันชีวิต
กับเรื่องทางเนื้อหนัง เขาไม่ชอบก็เลยเป็นไม่ได้.

แต่ถ้าต้องการจะเป็นมันก็เป็นได้ โดยยอมเสียสละ
สิ่งหลอกลวงเหล่านั้นเสีย; ดำรงตนให้เป็นครูที่แท้จริง
เงินเดือนก็ยังคงได้แหละ, แต่มันไม่เป็นค่าจ้างแล้วเดี๋ยวนี้
นะ. ถ้าเราไปเป็นครูที่ขึ้นสังกัดอยู่กับพระพุทธเจ้า ทำหน้าที่
ของครูอย่างสมบูรณ์ เงินเดือนจากกระทรวงจะไม่ใช่ค่าจ้าง
เหมือนที่แล้วๆมา แต่กลายเป็นเครื่องสักการบูชาแก่ความ
เป็นครู.

เราทำให้ค่าจ้างเปลี่ยนเป็นเครื่องสักการบูชา; เรา
ก็ไม่ใช่ลูกจ้าง, แล้วก็ไม่ใช่ทาสของใคร. เราเป็น
อิสระเหมือนเครื่องจักรทำหน้าที่ช่วยโลก เพราะเขาให้อะไร

มา ก็มากลายเป็นเครื่องบูชาไป; เป็นเครื่องบูชาคุณเหมือน
กับดอกไม้รูปเทียน. เที่ยวนเราไม่ใช่ลูกจ้างของกระทรวง;
แต่เราเป็นคนของพระพุทธเจ้า เป็นคนของโลกรับใช้โลก.

คำว่า "คนของโลก" นี้ เขามีคำพูดอยู่คำหนึ่ง แต่
จะไม่ค่อยผ่านหู คำพูดของมนุษย์มีอยู่คำหนึ่ง : คนของโลก
Man of World ก็รับใช้โลก.

เที่ยวนเรากลายเป็นคนของโลก รับใช้โลก เงิน
เดือนของกระทรวงเป็นเครื่องสักการบูชา มันไม่ไปไหน
เสียละ, มันก็ตามมาเหมือนกับฝุ่นที่ติดที่นั่นแหละ มัน
ยังคงมี ไม่ใช่ว่าจะไม่มี, หรือจะไม่มีอะไรกิน จะไม่มีเงิน
เดือนกิน มันก็ยังมี. แต่มันมีมาในรูปของเครื่องสักการะ-
บูชา เพราะเราเป็นคนของโลก รับใช้มนุษย์ทั้งโลก เป็น
ปุชณียบุคคล เป็นสมุนของพระพุทธเจ้าไปแล้ว เราเป็น
ปุชณียบุคคลอยู่เหนือหัวเขา แต่เรารับใช้เขา.

ฟัง, ฟังมันยาก : *เราอยู่เหนือหัวเขา แต่เรารับ
ใช้เขา.* ถ้าครูเป็นปุชณียบุคคลเหมือนพระอรียสาวกพระสงฆ์
ทั้งหลาย ก็อยู่เหนือหัวคน แต่มารับใช้คน, กอยรับใช้คน
คอยช่วยคน ให้ออกมาจากความทุกข์ อย่างไม่เห็นแก่เห็นดี-

แก่เหนื่อย. นี่ฟังให้ดี มันเป็นภาษาที่ออกจะแปลก ที่ไม่เคยพูดกันในโรงเรียนก็ได้ : เราเป็นปุชณียบุคคลแก่บุคคลที่เราจะใช้เขานะ. ฟังมันฟังยาก ปุชณียบุคคล ทำไมมารับใช้เขาละ? เพราะการรับใช้เขานั้นแหละ เราจึงกลายเป็นปุชณียบุคคล.

ฉะนั้นขอให้ทุกคนนี้ สมักรเถอะ ยอมสมักรเป็นผู้รับใช้คนในโลก เพื่อให้ทุกคนในโลกนี้มันเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องขึ้นมา. เราคอยเฝ้าคุ้มครองเขา เหมือนอย่างเป็นการตรวจ, เอา ยกตัวอย่าง; ออกตาหลับจับตานอน หนักลำบากเพื่อรับใช้ประชาชน; แต่แล้วการตรวจนั้นจะเป็นปุชณียบุคคลของประชาชนนะ.

ถ้าทุกคนตามความยุติธรรม เขาออกตาหลับจับตานอนเพื่อความปลอดภัยของประชาชน; เพราะฉะนั้นเขาจึงเป็นปุชณียบุคคลของประชาชน ที่เขารับใช้นั่นเอง. นี่หมายถึงการตรวจที่ตึ้นะ ที่สามารถพิทักษ์สันติราษฎร์ได้จริง การตรวจที่มีข่าวหนังสือพิมพ์บ่อยๆ นั้น ต้องยกเว้น ไม่ใช่อยู่ในพวกนี้.

ทีนี้ ครู ก็ควรจะเป็นตำรวจทางวิญญาณ, ตำรวจฝ่ายวิญญาณคอยจับขโมย คือกิเลสที่มันเข้าไปทำลายเด็กนั้น. เด็ก ๆ ของเราจะถูกโจรผู้ร้ายคือกิเลสนี้แหละ เข้าไปทำลายจิตทำลายวิญญาณให้วิनाคไป; ครูก็เป็นตำรวจช่วยจับขโมย ทำความปลอดภัยให้แก่เด็ก ๆ เหล่านั้น.

เพราะฉะนั้นพูดได้ว่าเป็นครูที่แท้จริงในโลก เป็นปูชนียบุคคลในโลก เป็นผู้สร้างโลกได้ในที่สุด; เพราะเราเป็นผู้ที่สร้างจิตสร้างวิญญาณของเด็ก ๆ ให้มันดี, คือทำให้มันถูกต้อง. กำจัดส่วนที่ไม่ดีออกไปเสีย คงไว้แต่ส่วนดี, เป็นเด็กที่ดี เป็นผู้ใหญ่ที่ดี เป็นพลโลกที่ดี; การสร้างโลกก็สำเร็จได้ด้วยน้ำมือของครู อย่างนี้.

ทีนี้ จะดูว่า เครื่องมืออะไรที่จะช่วยครูในชั้นก็คือธรรม นั้นเอง, คือธรรมะนั้นเอง, ธรรมะที่ไม่ค่อยมีใครสนใจนั่นเอง, ธรรมะที่พวกครูทั้งหลายก็ยังไม่สนใจให้พอ ว่าคืออะไร ได้แต่เป็นเรื่องอะไรเรื่องหนึ่งที่เขาบอกให้จด ๆ ไว้ในสมุดเท่านั้นแหละ, พิมพ์เป็นหนังสือเล่มขึ้นให้อ่านให้เรียน มันเป็นธรรมกระดาษ เป็นธรรมอยู่ในสมุด; อย่างนี้ ไม่สำเร็จประโยชน์. ต้องเป็นธรรมจริงๆ คือทำหน้าที่อย่างถูกต้อง.

ปฏิบัติตามธรรมะ ๔ ความหมายแล้ว ปัญหาไม่เกิด.

อาตมาขอรับรองอีกว่า อย่าเพ้อรำคาญที่จะ ตีศึกษาคำว่า
ธรรม ไว้เป็นหลักพื้นฐาน. *ธรรม* คือ *สภาวะของ*
ธรรมชาติ, ตัวธรรมชาติทั้งหลายนี้ก็เรียกว่าธรรม. *ธรรม*
คือ *กฎของธรรมชาติ* ก็เรียกว่า ธรรม. *หน้าที่ตามกฎของ*
ธรรมชาติ ก็เรียกว่า ธรรม; ความหมายนี้สำคัญมาก ภาษา
อินเดียเขาเอาคำนี้เป็นคำแปลของคำว่าธรรม, ธรรม แปลว่า
หน้าที่ของมนุษย์ที่ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ. *ธรรม*
คือ *ผลที่เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่*.

ธรรม คือธรรมชาติ, ธรรม คือกฎของธรรม
ชาติ, ธรรม คือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ, ธรรม
คือผลที่ได้รับจากการทำหน้าที่.

ถ้าจะดูข้างในตัวเรา เนื้อตัวร่างกายจิตใจของเรา^{นี้}
คือ *ธรรมชาติ*; แล้วมัน มี *กฎของธรรมชาติควบคุมอยู่*;
ร่างกายจิตใจจึงเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ เช่นเจริญเติบโต
แก่ เจ็บ ตาย, หรือว่า *ทำอะไรขึ้น* แล้ว มัน *จะต้องมีผล*
ขึ้นมาตรงตามกฎของธรรมชาติเสมอ.

ที่เนื้อหนังร่างกายจิตใจของเราจะเคลื่อนไหวกระทำไป มันมีกฎของธรรมชาติควบคุมเราอยู่ทุก ๆ ประमाणูก็ว่าได้ แล้วเราก็มึนหน้าที ที่จะต้องทำให้ถูกต้อง ตามกฎของธรรมชาติ ; มิฉะนั้นเราจะต้อตาย.

เราต้อกินอาหารให้ถูกต้อง, บริหารกายให้ถูกต้อง, ทำอะไรให้ถูกต้องเกี่ยวกับบ้จจัยเครื่องอาศัยเลี้ยงชีวิต, แล้วทำให้ถูกต้องยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อเจริญงอกงาม บรรลุมรรคผลนิพพาน. นี้ หน้าทีตามกฎของธรรมชาติ ทีชีวิตร่างกายนี้มันจะต้อทำ, แล้วผลมันก็เกิดขึ้นเป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง แก่ชีวิตร่างกายนี้ ตามทีเราทำผิดหรือทำถูก.

ธรรม ๔ ความหมายนี้ ไม่ต้อไปคุไกลทีไหนละ ; คุเข้ามาในค้วเราจะพบว่า โอ,มีอยู่หมดครบทั้งสี่ความหมาย ประพฤติกระทำให้ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายทีสาม คือ หน้าทีตามกฎของธรรมชาติ.

ถ้าเรารูั้ธรรมแล้ว ปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามกฎเกณฑ์ของธรรมแล้ว ปัญหาจะไม่เกิดขึ้น. พุคง่าย ๆ ว่า คุจะมีเงินเดือนพอใช้ หรือเหลือใช้ ; แม้พุกันว่า คุมีเงินเดือนยังน้อย ในเมื่อเทียบกันกับราชการแขนงอื่น ;

แต่ถ้าเราเป็นครูโดยแท้จริงแล้วเงินเดือนน้อยนั้นแหละก็จะ
ยังเหลือใช้, จะพอใช้หรือเหลือใช้. ขอให้ธรรมเข้ามา
เป็นหัวใจ เป็นวิญญาน เป็นผู้ควบคุม ครูทั้งหลายอยู่เถอะ
แล้วครูทั้งหลายก็จะมีเงินเดือนพอใช้หรือเหลือใช้.

ธรรมก็คือ ความไม่ไปเป็นทาสของอบายมุข.
เดี๋ยวนี้ครูก็ยังไป เสพสังเสพติด ที่นับตั้งแต่บุหรีเป็นต้น
ขึ้นไป; นี่ไม่เป็นครูที่น่าดูเลยละ, ถ้าครูยังสูบบุหรีให้
เด็กเห็น. นี่ติดยาเสพติดมีนเมาตั้งแต่บุหรีขึ้นไปถึงเหล้า.

ครูกินเหล้า, ครูชวนนักเรียนกินเหล้า, ครูขอเหล้าจาก
นักเรียนกินอย่างนี้. ครูก็ยังเสพติดอะไรอยู่อีกมากมายหลาย
อย่าง. นี่ก็เรียกว่า อบายมุขที่หนึ่ง คือ เสพของเมา.

อบายมุขที่สอง เทียบกลางคืน ครูก็ยังชอบกัน
อยู่มาก.

อบายมุขที่สาม ดูการเล่น เล่นชนิดที่ทำให้จิต
ทรมานก็เอานะ การเล่นที่เขาเรียกว่าเป็นข้าศึกแก่กุศล ที่ห้าม
ไว้ในศีล คือการเล่นทุกชนิดที่ทำให้จิตทรมาน. เดี่ยวนี้มัน
แสดงออกมาได้ทางสื่อมวลชนมากเหลือเกิน : ทางมหรสพ
บ้าง, แม้ที่สุดแต่จอวิทยุโทรทัศน์นั้น ก็ระวังให้ดี, มัน

เป็นที่ไหลออกมาแห่งสิ่งที่ทำให้จิตทรมาน. เพราะคุณการเล่น
ที่ทำให้จิตทรมาน ครูก็วินาศนิบหนายทางจิตทางวิญญาณหมด
ไม่มีอะไรเหลือ.

ที่นี้ อบายมุขที่ ๔ เล่นการพนัน ก็ดูว่าจะไม่ดี
กว่าชาวบ้านอะไรนัก คงมีการพนันอย่างน้อยก็ลือตเตอร์;
เหมือนกัษชาวบ้านทั่วไปนี้. บางทีจะมีการพนันมากกว่านั้น
ไต่ยินข่าวอยู่.

อบายมุขที่ ๕ คบคนชั่วเป็นมิตร นี้อบายมุข
ที่ห้า คือสุขกันอยู่แต่ในหมู่ผู้มีความคิดผิด เห็นผิด ประพฤติ
ผิด กระทำผิด นี้ก็เป็นอบายมุข.

แล้วข้อสุดท้าย อบายมุข คือ ความเกียจคร้าน
ทำการงาน เมื่อทำงานไม่สนุกก็ออกไปเที่ยวกินเหล้าเมายา
สรวลเสเฮฮา สถานเริงรมย์นั้นสนุก; อย่างนี้เป็นครูไม่ได้
คอก เพราะถ้าเป็นครูมีธรรมรู้ธรรมแล้วสนุกเมื่อทำหน้าที่.

หน้าที่ คือธรรม, ธรรมคือหน้าที่, หน้าที่คือ
ธรรม; ช่วยท่องไว้ด้วยเถอะ แล้วเมื่อได้ทำหน้าที่ก็คือ
ได้ประพฤติธรรม; กวจะพอใจแล้วสนุกอยู่ที่นั่น. ทำ
หน้าที่จนพอใจว่า เราได้ทำหน้าที่ คือปฏิบัติธรรม; ยกมือ

ไหว้ตัวเองได้; เพราะมีธรรมอยู่ในเรา เรายกมือไหว้ตัวเอง
ได้.

ฉะนั้นผู้โดยยกมือไหว้ตัวเองได้ โดยไม่มีความขะ-
แขงนั้นแหละ ก็อมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด, มีธรรมของ
มนุษย์ที่สุด, หรือว่าเป็นครูที่ดีที่สุด เพราะยกมือไหว้
ตัวเองได้ ว่าในตัวมีธรรมสูงสุด, แล้วก็ไม่ใช่เกียจ : ไม่
ขี้เกียจทำหน้าที่, ไม่เอาเวลาของโรงเรียนไปเล่นไปหัวไป
อะไรต่างๆ. ผู้ที่อยากให้อะไรเร็วๆ มากี่สาย มาทำงานก็สาย
เวลาเลิกก็อยากเลิกก่อนเวลา เพราะว่าเขาขี้เกียจทำงาน.

การขี้เกียจทำงาน นี้ มันเป็นโรคประจำของ
มนุษย์ทุกคนในโลก. อตมาก็ยอมรับว่า ทุกคนในโลก
มันขี้เกียจทำงานทั้งนั้นแหละ; ไม่อยากทำงาน, ไม่มีใคร
อยากทำงาน, ทำงานเพราะความจำเป็นบังคับ, ไม่ได้
ทำงานด้วยความสมัครใจว่า เราเป็นมนุษย์ มีหน้าที่จะ
ต้องทำหน้าที่กัน จะต้องประพฤติธรรม ไม่ได้คิดอย่างนั้น
ดอก. ทำงานด้วยความจำเป็นมันบังคับว่าถ้าไม่ทำ ก็ไม่มี
อะไรจะกินจะใช้, ต้องไปทำงานเพราะความจำเป็นบังคับ.

ที่ทำงานด้วยความสมัครใจ เพื่อจะเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องนี้
หายาก, หายาก.

ถ้าเป็นพระอริยเจ้าแล้ว ท่านก็ทำงานตามหน้าที่
ของพระอริยเจ้า คือช่วยสัตว์โลก. ผู้ที่ยังไม่เป็นพระอริยเจ้า
นี้ ไม่อยากทำงาน อยากจะเล่น อยากจะหัว อยากจะพักผ่อน
แต่อยากจะได้เงินมากๆ เอามาซื้อหาปัจจัยแห่งความเอร็ดอร่อย
ทางวัตถุทางเนื้อทางหนัง มันจึงเกิดการคอร์รัปชั่นขึ้นมา,
ฉ้อราษฎร์บังหลวงขึ้นมา, ทำอะไรขึ้นมาที่ว่าเป็นความ
ผิด เพราะนิสัยไม่อยากทำงาน.

ถ้าทำงานจนสนุกแล้ว ก็จะไม่มีการขาดแคลนการ
เงิน เงินจะพอใช้ จะเหลือใช้ แล้วก็ไม่ต้องมีเรื่องเสียหาย.
นี้ ธรรมะคือ ความไม่มีอบายมุขโดยประการทั้งปวง ขอ
ให้ครูบาอาจารย์ทั้งหลายสนใจ.

.....

ที่นี้ จะพูดถึง ธรรมโดยหลักปฏิบัติ. ขอให้
มีธรรมโดยหลักปฏิบัติ.

ข้อที่ ๑ คือเราจะต้องรักผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ลูกศิษย์ รักผู้อื่นทั่วไปทั้งหมดเลยทุกคนเลย ในโลกนี้ เพราะ
เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น.

อย่าว่าแต่คนเลย แม้แต่สัตว์เครื่องจันมันก็เป็น
 เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของเรา; แม้สิ่งที่ต่ำกว่าสัตว์
 เครื่องจัน เช่นต้นไม้ มันก็มีชีวิต มันรักชีวิต มันกลัวตาย
 เหมือนกัน ก็เป็นเพื่อนที่ดี แม้แต่ต้นไม้ เป็นเพื่อนเกิด
 แก่ เจ็บ ตาย ของเรา.

ไม่มีต้นไม้เราก็ตายหมดนะ มองดูเวาเวาเดียวก็
 เห็นว่า ถ้าในโลกนี้ไม่มีต้นไม้สักต้นเดียว โลกนี้อยู่ไม่ได้
 สัตว์ก็ตายหมด คนก็ตายหมด. นั่นแหละมันเป็นเพื่อนเกิด
 แก่ เจ็บ ตาย ของเราถึงขนาดนี้.

ฉะนั้นเราจะต้องรักผู้อื่น; ถ้าเราจะเห็นแก่ตัว
 เราอยู่คนเดียว เอ้า, ใครจะสมมติว่าให้มันอยู่คนเดียว รอด
 อยู่ในโลกนี้คนเดียว มันก็อยู่ไม่ได้. ฉะนั้นเราต้องอยู่
 กับเพื่อนของเรา เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย, ดังนั้นเราต้อง
 รักผู้อื่น.

เรื่องศีล ข้อนี้สำคัญมาก ขอให้ครูบาอาจารย์
 ทั้งหลายนำไปถ่ายทอด ขอให้ลูกเด็ก ๆ ของเราถือศีลสัก
 ข้อเดียว ว่า รักผู้อื่น; แต่ครูต้องถือก่อน. ครูต้อง
 รักทุกคน ๆ รักเด็ก รักลูกศิษย์ รักผู้อื่น.

พอรักผู้อื่น แล้วมันฆ่าใครไม่ได้ ศีลปาณา ฯลฯ
 กัสสมบุรณฺ; รักผู้อื่น แล้วลักขโมยของใครไม่ได้ ศีล
 อทินนา ฯลฯ กัสสมบุรณฺ; รักผู้อื่นแล้ว ล้วงละเมิดของ
 รักของผู้อื่นไม่ได้ ศีลกาเม ฯลฯ กัสสมบุรณฺ; รักผู้อื่น
 แล้ว โทกหาเขาไม่ได้ ศีลมุสา ฯลฯ กัสสมบุรณฺ; รักผู้อื่น
 แล้ว ก็ไม่อยากจะสูบบุหรี่กินเหล้าให้ใครรำคาญ มัน
 ถึงขนาดนั้นนะ ศีลกัสสมบุรณฺ แหะละ.

ศีลข้อเดียวทำให้ศีลทั้งหลายสมบุรณฺ จะเรียกว่า
 เรียนลัดก็ได้, ปฏิบัติลัดก็ได้, มันจริงอย่างนั้น. เทียน
 ไปสอนเขา ๕ ข้อ, ๑๐ ข้อ, ๑๒๐ ข้อ มันก็ไม่ไหวละ มัน
 นำรำคาญ ฉะนั้นบอกเขาว่าคือศีลสักข้อเดียวเถอะเธอเอ๋ย
 รักผู้อื่น แล้วปัญหา มันก็จะหมดเกี่ยวกับสังคม.

ที่นี้ ข้อที่ ๒, ธรรมข้อที่สองต่อไปคือ บังคับ
 ความรู้สึก. ความรู้สึกต้องบังคับ ไม่อย่างนั้นมันไหลไป
 ต่ำ, กิเลสในจิตใจนี้ มันจะไหลไปในทางต่ำเสมอ. พระ-
 พุทธเจ้าตรัสเปรียบเหมือนกับสัตว์น้ำ มันจะลงน้ำเสมอ.
 ปลาหรืออะไรก็ตามที่จับโยนขึ้นมาบนบก มันจะไหลลงน้ำ
 เสมอ. กิเลสของคนมันก็จะไหลไปต่ำเสมอ; ฉะนั้น
 ต้องบังคับไว้ ต้องบังคับความรู้สึก.

อย่าบันดาลราคะ, อย่าบันดาลโลภะ, อย่า
 บันดาลโทสะ, อย่าบันดาลโมหะ คือโง่ให้มันเร็วเกินไป
 นี้เรียกว่าบันดาลโมหะ. ความสะเพร่าคือบันดาลโมหะ;
 ฉะนั้นอย่าบันดาลกิเลส. อย่าบันดาลความรู้สึที่ชั่วร้าย.
 อย่างนี้เรียกว่าบังคับความรู้สึ จะเรียกว่าบังคับจิตก็ได้
 เหมือนกัน, จะเรียกว่าบังคับตนก็ได้เหมือนกัน, จะเรียกว่า
 บังคับกิเลสก็ได้เหมือนกัน.

เราจะเรียกสั้น ๆ ว่า บังคับความรู้สึ; เพราะ
 มันเป็นความรู้สึ ก็จะต้องบังคับความรู้สึ, ให้ความรู้สึ
 มันเป็นไปอย่างมีระเบียบ, เป็นไปเพื่อสันติสุข, เป็นไป
 เพื่อสันติภาพ, ไม่ทำร้ายตัวเอง, ไม่ทำร้ายผู้อื่น, นี้เรียกว่า
 บังคับความรู้สึ,

เด็ก ๆ ของเรา ไม่ค่อยจะบังคับความรู้สึ จึงไม่
 เชื้อฟุ้งครุ คือตึงครุ ชกต่อยกันในโรงเรียน ก๊ต, ในวิทยาลัย
 ก๊ต, ในมหาวิทยาลัย ก๊ต, ไม่บังคับความรู้สึ มันก็มีการชก
 ต่อยกัน. นี้ จะน่าละอายสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งมันไม่ทำอย่าง
 นั้น ซึ่งมันไม่มีอย่างนั้น เพราะมันไม่มีความรู้สึกรุนแรง
 บันดาลขึ้นมาอย่างนั้น.

ที่ ๗ ข้อที่ ๓. สุตท้ายของธรรม คือให้ถืออย่างที่ว่า
 นั้นแหละ ว่าหน้าที่คือธรรม ธรรมคือหน้าที่. ขอให้
 ทำหน้าที่อย่างมนุษย์ที่เราจะทำได้ ทำได้เท่าไรทำให้เต็ม
 ความสามารถ. บางคนทำได้เพียงแจวเรือจ้าง ก็ขอให้แจว
 เรือจ้างอย่างดีที่สุด, บางคนทำได้เพียงล้างท่อถนน ก็ทำ
 ให้ดีที่สุด, ทำหน้าที่ตามความสามารถของตนๆ อย่าง
 มนุษย์คนหนึ่ง ให้ดีที่สุด นั่นคือธรรม.

ถ้าเป็นนายกรัฐมนตรีได้ก็เอา, เป็นประธานาธิบดี
 ได้ก็เอา, ทำตามหน้าที่ให้ดีที่สุดอย่างมนุษย์, นั่นแหละคือ
 การปฏิบัติธรรม. ที่บ้านก็ได้ ไม่เฉพาะที่วัดละ ไม่ใช่
 เฉพาะในป่า; ที่บ้านก็ได้ ที่ไหนมีหน้าที่ ทำหน้าที่ที่นั่น.
 นั่นคือการปฏิบัติธรรม, พอใจ, ยกมือไหว้ตัวเองได้.

สามข้อพอ อาตมายืนยันว่า ๓ ข้อ พอ และก็
 ทำทายทุกคนเอาไปคิด ว่าสามข้อนี้พอหรือไม่พอ : ข้อที่
 หนึ่ง รักผู้อื่น, ข้อที่สอง บังคับความรู้สึก, ข้อที่สาม
 ถือธรรมเป็นหน้าที่ ถือหน้าที่เป็นธรรม; นี้ พอ,
 ๓ ข้อพอ.

ครูคนใดสร้างลูกศิษย์ให้เป็นได้อย่างนั้นแล้วนั้นแหละ
สมบูรณ์แล้ว ครูคนนั้นสร้างโลกได้; ฉะนั้นขอให้ช่วย
จดจำไปคิดดู ไปใคร่ครวญดู เห็นว่าจริงแล้วก็ช่วยถือ
ปฏิบัติด้วย : สอนให้รักผู้อื่น, สอนให้บังคับความรู้สึก,
สอนให้ถือว่าหน้าที่คือธรรม ธรรมคือหน้าที่.

.....

สัมมาทิฐิเป็นรุ่งอรุณแห่งทางพ้นทุกข์

เอ้า, ที่นี้ ธรรม คือ สัมมาทิฐิ ตีกว่า ทำให้มี
สัมมาทิฐินั้นแหละคือธรรม เป็นเหมือนกับแสงสว่าง
นำทาง หรือ เป็นรุ่งอรุณที่บอกว่ามีแสงสว่างขึ้นมา,
หรือเป็นเข็มทิศนำทางที่ไม่ทำให้หลงทาง.

ขอให้สนใจสิ่งที่เรียกว่า สัมมาทิฐิ ในฐานะที่
พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้เองว่า จะพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง
เพราะสัมมาทิฐิ สมมาทิฐิสมาทานา สพพิ ทุกข์ อุปจกั
—บุคคลจะล่วงพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ เพราะสมาทาน
สัมมาทิฐิ.

สมาทาน^๕ นี้ แปลว่า ถือปฏิบัติไว้เป็นอย่างดี ไม่ใช่ ว่าด้วยปาก; ว่าด้วยปาก นั้นมันหลอกกัน. สમાทานคือ ด้วยปากนะ ไม่ใช่สมาทาน. คำว่า สમાทาน แปลว่า ถือไว้ อย่างดี คือ ปฏิบัติอยู่อย่างดีนั้น เรียกว่า สમાทาน. สમાทานคือ ก็ต้องสมาทานอย่างนั้น เคี้ยวนี้ท่านเรียกว่า สมาทานสัมมาทิฏฐิ.

ครูทั้งหลายทุกคน จะมีสัมมาทิฏฐิที่ถือไว้อย่างดี เข้าใจถูกต้อง; เช่นเข้าใจอุมคติของครู แล้วก็ถืออุมคติของครูไว้อย่างดี. นี้เรียกว่า สมาทานสัมมาทิฏฐิ สำหรับความเป็นครู, ทำให้ครูสามารถเลือกอย่างถูกต้อง รู้จักแยก ออกจากกัน และเลือกเอาอย่างถูกต้อง ว่าเป็น ครูชนิดไหนดี, เป็นครูลูกจ้างดี, หรือเป็นครูปุชนีบุคคลดี.

สัมมาทิฏฐิทำให้ครูสามารถเลือก; และในที่สุด ครูก็ไม่สมัครที่จะเป็นลูกจ้างสอนหนังสือกิน หยาบคายไป หน้อยไหม? ว่าครูนี้เป็นลูกจ้างสอนหนังสือหากิน อย่างนี้ มันไม่วิเศษอะไร.

เราจะเป็นครูปุชนีบุคคล ตามแบบของพระพุทธเจ้า เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญูณ. เป็นปุชนี-

บุคคล เงินเดือนมาอยู่ใต้ฝ่าเท้า เป็นเครื่องบูชา. ถ้าเป็น
 ครูลูกจ้าง เงินเดือนมาอยู่บนหัว, แล้วจะทำให้คอร์รัปชั่น
 ด้วย ถ้าเงินเดือนมาอยู่บนหัว. ถ้าเป็นครูปฐนียบุคคล
 เงินเดือนมาเป็นเครื่องสักการะ อยู่ข้างล่างที่ฝ่าเท้า, หรือ
 ถ้าเป็นปฐนียบุคคลได้สูงยิ่งขึ้นไปอีก เงินเดือนก็เป็นขีปนุที่
 มาติดอยู่ที่เท้า ไปไหนมันก็ไปด้วย.

ฉะนั้นไม่ต้องกลัวดอกว่า เงินเดือนมันจะไม่ได้
 รับ; เงินเดือนมันจะมาเป็นเครื่องสักการะ คอยติดตามเรา
 โดยที่เราไม่ต้องไปควาน, เทียวๆ ควานหาเงินเดือน. เงิน
 เดือนจะกลายเป็นเครื่องสักการะบูชาคอยติดตามเรา; ไม่เป็น
 ภาระแก่เรา ที่จะเทียวควานหาเงินเดือน; เพราะเงินเดือน
 มันจะตามมาเอง. นี้เรียกว่า เงินเดือนมาอยู่ใต้ฝ่าเท้าเอง.

เกิดมาชาติหนึ่งต้องได้สิ่งสูงสุด, เกิดมาชาติหนึ่ง
 ต้องได้ถึงสิ่งสูงสุด ที่มนุษย์ควรจะได้. นี้สัมมาทิฏฐิจะ
 ช่วยให้เราเป็นได้เช่นนั้น ให้ชีวิตนั้นมันเต็มค่าของมัน;
 หมายความว่าเกิดมาเป็นคน จะทำอะไรได้เท่าไร ต้องทำให้
 ได้เต็มตามนั้น ชีวิตนั้นก็เต็มค่าของมัน นี้สัมมาทิฏฐิ
 ช่วยให้เราชีวิตชนิดที่เต็มค่าของมัน.

สัมมาทิฏฐิช่วยให้เราทำเช่นนั้นได้ด้วย ให้สามารถ
ทำเช่นนั้นได้ด้วย ; ให้สามารถที่จะมุ่งเอาก่อนทองคำ
แทนที่จะมุ่งเอาก่อนอุจจาระ. ถ้าให้โอกาสพูดตรงๆ มันก็
พูดอย่างนี้แหละ เพราะมันเหลือๆ เหมือนกันแหละ :
ก่อนทองคำกับก่อนอุจจาระ แต่ว่าสัมมาทิฏฐิมันช่วยให้รู้จัก
เลือกมุ่งเอาก่อนทองคำ, แล้วไม่อาลัยอาวรณ์อยู่กับก่อน
อุจจาระ.

ถ้าครูยัง อาลัยอาวรณ์ต่อความสุขทางเนื้อทาง
หนัง, ต้องไปอาบอบนวด, หรือต้องไปมีเรื่องอะไรอย่างนั้น
แล้ว มันก็ยังอาลัยอาวรณ์ก่อนอุจจาระ ไม่มุ่งหมายต่อก่อน
ทองคำ เพราะว่าเขา ไม่มีสัมมาทิฏฐิเสียเลย.

เอาละ, สรุปความสั้นๆ ว่า ถ้ามีสัมมาทิฏฐิกันแล้ว
ครูก็จะหลุดจากความเป็นทาส, มาสู่ความเป็นไท, เป็นผู้เปิด
ประตูทางวิญญานให้แก่สัตว์โลกได้จริง, พ้นจากความเป็น
ทาสมาสู่ความเป็นไท ก็อีกเลสจะเอาครูไปเป็นทาสไม่ได้.
เรารักสิ่งใด เราก็เป็นทาสของสิ่งนั้น, เราเกลียดสิ่งใด
เราก็เป็นทาสของสิ่งนั้น. ฉะนั้นเราไม่รักไม่เกลียด เรา
มีจิตใจเป็นอิสระดีกว่า เพราะเรามีสัมมาทิฏฐิ นั่นเอง.

ที่^{นี้} ที่ว่า อย่างกลัวว่า ไปเป็นครูชั้นดีตามแบบ
 ของพระพุทธเจ้าเสียแล้ว จะอยู่ในโลกนี้ไม่ได้; มัน
 ยังคงอยู่ได้อย่างดี, อยู่ได้อย่างดี ไม่ใช่ว่าอยู่ในโลกนี้ไม่ได้,
 ยังมีกินมีใช้ กินใช้อะไรทุกอย่างได้ อย่างที่มนุษย์ในโลกนี้
 มันก็มีอยู่ได้, ยังมีบุตรภรรยาสามีอะไรก็ได้; แต่มันใน
 ลักษณะของความเป็นปุชณียบุคคล. ในที่สุดมันจะกลายเป็น
 ครอบครัวยุชณียบุคคล ไม่ใช่ว่าจะไม่อยู่ในโลกนี้ได้ มันยัง
 คงอยู่ได้; เงินเดือนนั้นจะเป็นขั้นผู้คนที่ดีเท่ามาเองเสมอ
 ไม่ว่าเราจะไปทางทิศไหน มันไม่ไปไหนเสีย.

อย่าเข้าใจผิดว่า มาสนใจในทางธรรมแล้ว จะไม่ได้
 เงินเดือน หรือเงินเดือนจะสูญหายไปไหน? บ้าจ้ายเครื่อง
 เลี้ยงชีวิตนั้นมันจะยังคงมี แล้วจะมีอย่างบริสุทธิ์ สะอาด
 และถูกต้อง ไม่มีลักษณะแห่งคอร์รัปชัน, แล้วก็ไม่มี
 ลักษณะแห่งค่าจ้างที่มาบีบบังคับเรา. เราไม่เป็นคนรับ
 จ้าง; เราเป็นไทแก่ตัว, เป็นผู้เดินนำหน้า, เป็นผู้
 นำทางวิญญาน, เป็นผู้เปิดประตูออกในทางวิญญาน,
 ให้คนทั้งหลายออกมาเสียจากคอกแห่งความหลง กิเลส ตัณหา
 มาเป็นพลโลกที่ดี, แล้วก็สร้างมนุษย์ให้ดีทั้งโลก โลก
 นี้ก็เป็นโลกที่ดี เพราะว่าครูได้สร้างขึ้นมา.

นี่ อาตมาก็ได้พุดมาสมควรแก่เวลาแล้ว สรุปรุควม
สั้น ๆ ว่า เราจะรู้จักค่าของครู อุดมคติของครู. อย่า
ทำให้ค่าของครูลดต่ำลงไป มันสูงสุดอยู่เหนือเกล้าเหนือเคียว
ของคนทุกคนในโลก, ให้ครูยังคงเป็นปูชนียบุคคลของโลก;
ฉะนั้นขอให้ครูทั้งหลายช่วยกันเสียสละเพื่ออุดมคติ
อันนี้ เพื่อให้ครูที่แท้จริงยังคงมีอยู่ในโลก. เดียวนี้มัน
จะหายไปหมดจากโลก จะไม่มีครูที่แท้จริง สิ่งสูงสุด สิ่ง
มีค่าที่สุด. ขอให้เสียสละสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ถึก สละสิ่งเล็กๆ
น้อยๆ เพื่อจะได้สิ่งสูงสุด มันควรสละแล้ว.

เดี๋ยวนี้ ครูที่เป็นปูชนียบุคคลลดน้อยลงไป; ไม่ใช่
ว่าที่นี่, ไม่ใช่ว่าในประเทศไทยอย่างเดียว, มันทั้งโลกแหละ.
มันทั้งโลกแหละ. มันมีแต่ครูลูกจ้างมากขึ้นทุกที ครู
ปูชนียบุคคลนั้นลดไปๆ หายไปๆ จนจะหามาทำยาหยอดตากก็
ไม่ได้แล้ว. ยาหยอดตานี้มันไม่ต้องการมากมายอะไร แต่
มันจะหามาทำยาหยอดตากก็ไม่ค่อยจะได้แล้ว.

ดูไปทั่วโลก กวาดตาไปดูทั่วโลก ครูที่เป็นปูชนีย-
บุคคลนั้นหายาก จนแทบจะหามาทำยาหยอดตากก็ไม่ได้อยู่
แล้ว; ฉะนั้นขอให้เห็นแก่อุดมคติของครู เห็นแก่ค่าของครู

เห็นแก่มนุษย์ในโลก เห็นแก่พระพุทธเจ้าผู้เป็นบรมครู.
 ช่วยกันเสียสละ เสียสละทำให้ความเป็นครูที่ถูกตั้ง
 กลับมา, เต็มไปด้วยค่าของครูตามอุคมคติ หรือความ
 หมายถึงคำว่าครู, คือ ผู้เปิดประตูทางวิญญาณของโลก.
 นี้คือ ค่าของครู.

อาตมาขอยุติการบรรยาย เพราะสมควรแก่เวลาไว้
 แต่เพียงเท่านี้. ขอแสดงความหวังว่า ครูทั้งหลายคง
 จะสนุกสนานจะพอใจ ในการที่จะดึงค่าของครูกลับมา,
 แล้วเป็นครูที่แท้จริงอยู่ในโลกนี้, อย่างเป็นแสงสว่างที่
 จะช่วยกันสร้างโลกให้ดี, เป็นพระเจ้าสร้างโลกที่แท้จริงอยู่,
 ก็จะมีความสุขก้าวหน้า ในความเป็นมนุษย์ ตลอดทุกวัน
 ทุกคืน เทอญ.

โลกกรวด เพาะ กตัญญู.

อันบุคคล กตัญญู รู้คุณ โลก
อุบถาค ขรวิถาค มี ๔ หั้ หลาย
น้ำว หรือเกลือ แฉกหรือหญ้า ปลาหรือไม้ ฯลฯ
รู้ลึก ๔ หั้ อย่างนี้หลาย ๔ หั้ หลายนี้;

อันนี้ คน ๓๐ คน ทุกคน มี
ก้อนแต่มี คุณแต่ ๑ กั้ นั้เห็นเห็น
มาของ ๔ หั้ ดี ดู ๔ หั้ เห็น เห็นเห็น ๓ หั้
โลกกรวดดี เพาะ กตัญญู รู้คุณ กั้ นั้;

ประเทศไทย-ศาสนา-มหากษัตริย์
อันนี้เห็น อิตตภาพไทย ๔ หั้ นั้เห็น
กรวดมาดี เพาะ ๔ หั้ ๔ หั้ อย่างนี้หลาย
เพาะ กตัญญู มี นั้ ๔ หั้ ๔ หั้ ๔

พ. ๓๓๓๓๓๓

รายชื่อหนังสือ
ชุดลอยปฐม

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑	คู่มือมนุษย์	๖
๒	ศิลป์แห่งการดูด้วยสายตาตัมบับัญญา	๑
๓	ศิลป์แห่งการมีพระพุทธรเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัว	๑
๔	ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด	๑
๕	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม	๒
๖	พูดกับเงร	๑
๗	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๑	๑
๘	เห็นธรรมชาติคือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง	๑
๙	ธรรมโอสธสำหรับโลก	๑
๑๐	ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๒
๑๑	ปรมัตถธรรมคำกลอน	๑
๑๒	นิพพานที่สี่และเดี่ยวนี่	๒
๑๓	ธรรมพรบี่ใหม่	๒
๑๔	ตถตาช่วยได้	๑
๑๕	ศีลธรรมกลับมา ตอน ๒	๑
๑๖	ศีลธรรมกลับมา ตอน ๓	๑
๑๗	คำของครู	๑
๑๘	พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตร	๑
๑๙	ถอยหลังเข้าคลองกันเถิด	๑
๒๐	การเก็บความโกรธใส่ยงนาง	๑

สมัยหลงวัตถุนิยม

หน้าไก่อู ลูกหนูว่า นากลัวนัก
หน้าแมวนวล นารัก นำเลื่อมใส
แม่หนูว่า ลูกเอ๋ย อย่าเขลาไป
ที่นากลัว นั้นหน้าไก่อู ภัยไม่มี

หน้าแมว ขาวนวล นั้นแหละร้าย
เป็นความตาย ของพวกหนู ฐูไว้สติ
พวกมนุษย์ พากันตาย วายชีวี
สมัยนี้ เพราะหลงแมว วัตถุนิยม.

พจนานุกรม
วิเศษ